Työ- ja elinkeinoministeriö **Selvitys** **26.4.2022**
Energiaosasto
Erityisasiantuntija Anna-Maija Sinnemaa

YMPÄRISTÖVALIOKUNTA

Asia: Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistukea koskeva lisäselvitys

Valtiontuet ja niiden kertyminen
Valtiontuki määritetään SEUT:n 107 artiklan 1 kohdassa jäsenvaltion myöntämäksi taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnettäväksi tueksi, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Yksityiskohtaisemmissa valtiontukisäännöissä määrätään tuen enimmäismäärästä tai enimmäisintensiteetistä eli tuen määrästä suhteessa tukikelpoisiin kustannuksiin. Eri tukien ja tukimuotojen kertymisen (kumulaatio) laskennassa noudatetaan seuraavia perusperiaatteita:

- Komission hyväksymät ja ryhmäpoikkeusasetuksen mukaiset tuet kasautuvat keskenään.
- Tuki-intensiteetin laskennassa tulee ottaa huomioon kaikki yrityksen saamat valtiontuet kyseiseen hankkeeseen. Yksittäisellä yrityksellä voi kuitenkin olla useita hankkeita, joiden osalta tukikumulaatiota tarkastellaan erikseen.

Vähämerkityksellisiä de minimis –tukia koskevat lisäksi erilliset säännöt.

Sähköistämistukea myönnetään päästökaupan valtiontukisuuntaviivojen mukaisesti
Sähköistämistuen myöntämistä koskevat säännöt noudattavat tarkasti komission päästökaupan valtiontukisuuntaviivoja (2020/C 317/04), missä on luotu puitteet sille, miten jäsenvaltiot voivat kansallisesti korvata päästökaupan välillisiä kustannuksia suuntaviivojen mukaisille toimialoille. Päästökaupan valtiontukiviivoissa on yksityiskohtaiset rajaukset siitä, miten välillisiin kustannuksiin kohdistuva tuki saa tai ei saa kumuloitua kustannusten, joihin kohdistuu muita valtiontukia, kanssa. Päästökaupan valtiontukisuuntaviivoissa kumulaatiota on rajattu siten, ettei *samoihin* kustannuksiin, mihin sähköistämistuki kohdistuu, saa kohdistua muita valtiontukia. Päästökaupan valtiontukisuuntaviivojen mukaan myönnetään tuki voi kumuloitua muun valtiontuen kanssa, jos ne liittyvät *erilaisiin* kustannuksiin.

Sähköistämistukea käytetään kansallisen lisäehdon mukaisesti
Sähköistämistuen käyttöä kehittämistoimiin koskeva lisäehto ei ole suoraan päästökaupan valtiontukisääntelyn piirissä. Päästökaupan valtiontukisuuntaviivojen kumulaatiota ja tukien päällekkäisyyttä koskevat säännöt eivät siten suoraan koske tuen käyttöä kehittämistoimiin.

Sähköistämistukea myönnetään perustuen arvioon päästökaupan välillisistä kustannuksista. Toiminnanharjoittajat ovat oikeutettuja tukeen toimiessaan päästökaupan valtiontukisuuntaviivojen mukaisella toimialalla ja lakiesityksen 4 §:ssä säädettävien edellytysten täyttyessä. Lakiesityksen tuen käyttöehtoa koskevien sääntöjen tavoitteena on mahdollistaa, että toiminnanharjoittajat voivat kohdistaa tukea laajasti eri tyyppisiin hiilineutraaliutta edistäviin kehittämistoimiin, erityisesti jotta tuen saajia kohdellaan tasapuolisesti.

Sähköistämistuen käytön suhde muihin valtiontukiin, esimerkkinä energiatuki

Tuen kasautuminen

Joihinkin kehittämistoimiin, joista syntyviin kustannuksiin sähköistämistukea olisi mahdollista kohdistaa, olisi mahdollista hakea myös valtiontuiksi katsottavia harkinnanvaraisesti myönnettäviä tukia. Tällainen tuki on esimerkiksi energiatuki, jota myönnetään valtioneuvoston asetuksen energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista vuosina 2018-2022 (1098/2017, jäljempänä *energiatukiasetus*) nojalla. Energiatuessa noudatetaan lähtökohtaisesti ns. yleistä ryhmäpoikkeusasetusta[1], missä tuen kasautumisesta säädetään seuraavasti: Tuettuun toimintaan tai hankkeeseen taikka yritykselle myönnetyn valtiontuen kokonaismäärä on otettava huomioon määritettäessä sitä, noudatetaanko asetuksen 4 artiklassa säädettyjä ilmoituskynnysarvoja[2] ja III luvussa säädettyjä tuen enimmäisintensiteettejä. Näin ollen, määritettäessä hankekohtaista tuen enimmäismäärää ja tuki-intensiteettiä tulisi energiatuen osalta pystyä huomioimaan kaikki hankkeen saama julkinen tuki, mukaan lukien sähköistämistuki. Toisaalta tuen kasautumisen tarkastelu ei kohdistu ainoastaan tuen myöntämisen ajankohtaan, vaan tuen enimmäismäärää ja tuki-intensiteettiä koskevat vaatimukset tulee täyttää myös myöhemmin.

Tuen kannustavuus

Valtiontukisääntelyssä keskeisenä periaatteena sovelletaan myös tuen kannustavan vaikutuksen edellytystä. Esimerkiksi energiatuen myöntämisen yleisenä edellytyksenä on, että myönnettävällä tuella tulee olla kannustava vaikutus, eli hanketta tai hankkeeseen sisältyvää uutta teknologiaa ei toteutettaisi ilman myönnettävää energiatukea, eikä tuen hakija saa käynnistää hanketta ennen tuen myöntämistä koskevan päätöksen antamista. Sähköistämistuen käytön osalta kannustavaa vaikutusta ei tulla arvioimaan. Jos sähköistämistukea olisi mahdollista kohdistaa energiatukea saaneen hankkeen samoihin kustannuksiin, muuttaisi se kuitenkin hankkeen kannattavuutta ja siten myös energiatuen myöntämisen edellytysten näkökulmasta hankekohtaista tuen enimmäismäärää ja tuki-intensiteettiä. Sähköistämistukea olisi mahdollisuus kohdistaa lain voimaantulon ja 31.12.2028 välillä syntyviin kustannuksiin. On mahdollista, että ennen lain voimaan tuloa käynnistyneelle hankkeelle on myönnetty energiatukea. Mikäli sähköistämistukea saisi kohdistaa samoihin kustannuksiin, on riski, että energiatukea saaneen hankkeen kannattavuus muuttuu takautuvasti siten, ettei energiatuelle asetetut vaatimukset enää toteudu.

Sähköistämistuen käyttö voi kohdistua laajasti eri tyyppisiin toimiin kuten investointeihin, hankintoihin, selvityksiin ja tuotekehitys- ja innovaatiotoimintaan, joihin on mahdollista nykysääntelyn puitteissa hakea energiatuen lisäksi muita valtiontuiksi katsottavia tukia. Sääntelyn selkeyden ja tukien kannustavuuden säilyttämisen johdosta sähköistämistukea koskevan lakiesityksen 14 §:n 2 momentin mukaan sähköistämistuen käytön tulisi kohdistua toiminnanharjoittajan kehittämistoimista syntyviin kustannuksiin, joihin ei kohdistu valtiontuiksi katsottavia tukia. Valtiontuiksi katsottavien tukien ja sähköistämistuen käytön kohdistuminen samoihin kustannuksiin olisi tarpeen kieltää, jotta varmistutaan, ettei valtiontukien kannustavuus laske ja että tukien kasautumista koskevia sääntöjä noudatetaan, tarkoittaen esimerkiksi energiatuen kohdalla tuen enimmäismäärää ja tuki-intensiteettiä koskevia vaatimuksia.

---

[1] Komission asetus tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti (EU) N:o 651/2014.

[2] Yleistä ryhmäpoikkeusasetusta ei sovelleta tukeen, joka ylittää kyseiset kynnysarvot, vaan tällöin komission tulee hyväksyä kyseisen yksittäisen tuki erikseen sisämarkkinoille soveltuvaksi.